

<https://doi.org/10.31891/2307-5740-2023-320-4-3>

УДК 658.5

Тарас ВАСИЛЬЦІВ

Львівський торговельно-економічний університет

<https://orcid.org/000-0002-2889-6924>e-mail: tgvas77@ukr.net

Ірина БІЛЕЦЬКА

Івано-Франківський навчально-науковий інститут менеджменту Західноукраїнського національного університету

<https://orcid.org/0000-0002-6906-7161>e-mail: luc_im@ukr.net

Тетяна РУДКОВСЬКА

КНП "ХОЛІ" Хмельницька обласна лікарня

rudkovsky@gmail.com

ІНСТРУМЕНТАРІЙ МОДЕРНІЗАЦІЇ ПУБЛІЧНОЇ ПОЛІТИКИ В СФЕРІ РОЗВИТКУ ПРИВАТНИХ ЗАКЛАДІВ ОХОРОНИ ЗДОРОВ'Я¹

У дослідженні актуалізовано увагу до проблеми стимулювання розвитку приватного бізнесу у сфері охорони здоров'я. Метою дослідження визначено розробку інструментарію модернізації публічної політики у сфері розвитку приватних закладів охорони здоров'я. Показано, що сьогодні в умовах існуючих викликів функціонування та розвитку вітчизняної медицини критично актуалізувалися завдання удосконалення публічної політики стимулювання розвитку приватних закладів охорони здоров'я в Україні, надання медичних та супутніх до них послуг, особливо на системних засадах. Визначено напрями (вектори) удосконалення публічної політики стимулювання розвитку приватних закладів охорони здоров'я, а саме: (1) удосконалення нормативно-правового регулювання; (2) покращення фінансово-ресурсного забезпечення; (3) удосконалення бізнес-середовища.

Ключові слова: заклади охорони здоров'я, публічна політика, малий приватний медичний бізнес, місцевий соціальний та економічний розвиток, інструменти та засоби стимулювання розвитку, якість життя населення.

Taras VASYLTSIV

Lviv University of Trade and Economics

Iryna BILETSKA

Ivano-Frankivsk Educational and Scientific Institute of Management of the West Ukrainian National University

Tetiana RUDKOVSKA

Communal non-profit enterprise Khmelnytskyi Regional Hospital of the Khmelnytskyi Regional Council

TOOLKIT FOR MODERNIZATION OF PUBLIC POLICY IN THE SPHERE OF DEVELOPMENT OF PRIVATE HEALTHCARE INSTITUTIONS

In the study, attention is updated to the problem of stimulating the development of private business in the field of health care. The purpose of the study is to develop a toolkit for modernization of public policy in the field of development of private health care institutions. It has been established that the health care system is naturally considered as a prerequisite and an integral component of the sustainable development of society, and the modern trends that determine the priorities of state policy in this area are determined by such leading goals of the country's socio-economic progress as sustainability of economic growth, social safety and improvement of the population's well-being, strengthening of human potential, improvement of the quality of medical care and overcoming the demographic crisis. It is shown that today, in the conditions of existing challenges to the functioning and development of domestic medicine, the task of improving the public policy of stimulating the development of private health care institutions in Ukraine, providing medical and related services, especially on a systemic basis, has become critically relevant. The directions (vectors) of improving the public policy of stimulating the development of private health care institutions have been determined, namely: (1) improvement of regulatory and legal regulation; (2) improvement of financial and resource support; (3) improvement of the business environment. The applied value of the research results lies in the identification of obstacles to the development of small private health care institutions in Ukraine. The scientific novelty of the research results lies in the substantiation of the system of tools for stimulating the development of private health care institutions.

Keywords: health care institutions, public policy, small private medical business, local social and economic development, tools and means of stimulation, quality of life of the population.

Постановка проблеми у загальному вигляді

та її зв'язок із важливими науковими чи практичними завданнями

Система охорони здоров'я закономірно розглядається як передумова та невід'ємна складова сталого розвитку суспільства, а сучасні тенденції, які визначають пріоритети політики держави у цій сфері, обумовлені такими провідними цілями соціально-економічного поступу країни, як сталість економічного зростання, соціальна безпека і поліпшення добробуту населення, посилення людського потенціалу, підвищення якості медичної допомоги і подолання демографічної кризи.

¹ Стаття підготовлена у межах виконання НДР «Механізми проактивної політики зниження соціальної вразливості населення (на прикладі Карпатського регіону України)» (номер державної реєстрації 0121U112014).

Водночас, система охорони здоров'я України почала помітно втрачати свою стійкість у період поширення пандемії COVID-19, а з розгортанням повномасштабної російсько-української війни зазнала колосальних потрясінь через переведення частини свого потенціалу на потреби армії, міграційні втрати персоналу, посилення навантаження на суб'єкти галузі у зв'язку з великою кількістю постраждалих цивільних людей та військових, а також новою хвилею вимушених мігрантів, знищення багатьох інфраструктурних об'єктів та систем забезпечення доступу до медичної допомоги, зменшення фінансової підтримки суб'єктів галузі з боку держави. Це актуалізує завдання удосконалення концептуальних положень, а також обґрунтування нових ефективних методико-прикладних інструментів та засобів у системі публічної політики становлення й розвитку приватних закладів охорони здоров'я і надання медичних та супутніх до них послуг, особливо на системних засадах.

Аналіз останніх досліджень і публікацій

До результатів досліджень, які розкривають різні аспекти економіки та управління розвитком малих приватних закладів охорони здоров'я, можна віднести праці О. Говорка [3,с.92-97], В. Грабовського та П. Клименка [4,с.136-142], Д. Медяник [5,с.23-29], С. Назарка [6,с.170-175], О. Стахіва [8,с.109-114] та ін.

Що стосується системи державного управління й регулювання, а також інструментарію стимулювання розвитку малої приватної ініціативи, особливо на місцевому рівні, то прикладними слід вважати результати досліджень І. Білецької [1,с.310-315], Т. Васильціва [2,с.128-136], О. Сердюк та О. Коропа [7,с.78-83], К. Черненко, Г. Семененка [9], Р. Лупака [10,с.70] та ін. науковців.

Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми, котрим присвячується стаття

Разом з тим, стимулювання розвитку малих приватних суб'єктів господарювання та ще й медичної сфери є вельми складним завданням, що потребує ідентифікації й впровадження специфічного інструментарію публічної політики та залучення в таких цілях достатнього ресурсного забезпечення. Відтак, дослідження в цій царині завжди унікальні і мають високе теоретико-методичне та прикладне значення.

Формулювання цілей статті

Метою статті є розробка інструментарію модернізації публічної політики у сфері розвитку приватних закладів охорони здоров'я.

Виклад основного матеріалу

За роки незалежності сектор малого приватного бізнесу в Україні достатньо сильно розвинувся. Підтвердженням є достатньо високі показники функціонування і розвитку суб'єктів малого бізнесу в торгівлі, промисловості, будівництві, у транспорті та зв'язку, а також інших видах економічної діяльності. Однак, попри достатньо високу поширеність створення стоматологічних клінік, масажних кабінетів, суб'єктів, які надають послуги медичної діагностики, а також інші медичні послуги населенню, сферу медицини складно віднести до тих, де приватний малий бізнес набув чи не найбільшої активізації. Це актуалізує завдання ідентифікації перешкод, а також методів і засобів публічної політики стимулювання розвитку в Україні приватних закладів охорони здоров'я.

Це питання і ця проблематика особливо актуальні на місцевому економічному рівні, де система об'єктів послуг медицини об'єктивно слабше розвинута.

У 2022 р. у низці громад західних областей України було проведено фокус-групи з представниками МСП та громадськості, на яких аналізувався стан, проблеми і перешкоди, а також перспективи розвитку дрібного приватного бізнесу. В ході проведення фокус-груп також виявлені наступні проблемні аспекти функціонування і розвитку МСП:

- низький рівень дієвості та ефективності регіональних і місцевих стратегій та програм підтримки МСП, їх орієнтованість на реалізацію невеликої кількості заходів обслуговуючого, а не інвестиційного характеру, причому переважно в обласному центрі. Низький рівень дієвості програм підтримки МСП зумовлений їх здебільшого декларативним характером, відсутністю конкретних заходів зі створення нових підприємств чи збільшення обсягів діяльності діючих, започаткування нових видів економічної діяльності, а також неврахуванням специфіки розвитку конкретної території;

- відсутність ефективних інституцій та механізмів фінансово-кредитного, інвестиційного та інформаційного забезпечення становлення та розвитку кооперативних відносин між суб'єктами МСП. При тому, перешкоди на шляху розвитку кооперативних відносин суб'єктів МСП зумовлені як об'єктивними (наявність інституційних бар'єрів, недостатність фінансово-кредитного та інвестиційного забезпечення), так і суб'єктивними (нерозуміння керівниками підприємств доцільності та економічної необхідності здійснення кооперації, недостатність психологічних стимулів до співпраці) чинниками. Стримує розвиток кооперації і недостатня інформаційна підтримка розвитку та популяризації її переваг, небажання підприємців брати на себе додаткові ризики, втрачати частину контролю над бізнес-процесами та необхідністю узгоджувати прийняття управлінських рішень;

- несформованість сприятливого економіко-правового середовища комерційної господарської діяльності.

Слабка ефективність політики регіональних та місцевих органів державної влади і місцевого самоврядування щодо розвитку МСП значною мірою зумовлена низьким рівнем залучення його представників до вирішення проблем розвитку територій.

Недостатнім є рівень залучення коштів програм міжнародної технічної допомоги з метою розвитку МСП. На сьогодні місцеві державні адміністрації та органи місцевого самоврядування не забезпечують системного стимулювання діяльності в цьому напрямі і тому реалізація розрізаних проектів та заходів у межах програм підтримки підприємництва за вкрай незначні кошти не спроможні якісно покращити ситуацію стосовно розвитку МСП.

Найбільш перспективними напрямками розвитку та підвищення ефективності функціонування приватного малого бізнесу вважаються: відкриття нових об'єктів бізнесу (27,2 %); започаткування власної справи, у т. ч. за кошти заробітчан (18,4 %); створення кластерів (інших локальних інтегрованих структур) (16,9 %); започаткування і розширення практик кооперації (15,7 %); створення нових суб'єктів МСП (10,5 %); збільшення чисельності зайнятих у секторі МСП (7,7 %).

З огляду на визначені проблеми та перешкоди цільовими орієнтирами політики розвитку малого приватного підприємництва мають стати: збільшення кількості діючих суб'єктів МСП, стимулювання розвитку та поширення місцевих підприємницьких ініціатив серед місцевих жителів; покращення ресурсного та матеріального-технічного забезпечення суб'єктів МСП та підвищення рівня ефективності їх фінансово-господарської діяльності; активізація практик організації інтеграційних та кооперативних процесів як між суб'єктами МСП, так і інших секторів економіки; розвиток інституційного забезпечення сектора МСП, розбудова соціально-економічної інфраструктури територій; формування та підтримка лідерських ініціатив населення, організаційно-професійних навиків щодо ведення і розвитку бізнесу.

В значній мірі ці напрями співпадають з результатами соціологічних досліджень, згідно яких ідентифіковано, що найбільш доцільними заходами, які слід реалізувати в частині удосконалення нормативно-правового регулювання в цілях розвитку МСП, є: запровадження економічних стимулів для нарощування потужностей суб'єктів господарювання (91,2 %); прийняття нормативно-правових актів з підвищення рівня захищеності інвестицій (77,1 %); прийняття нормативно-правових актів з розвитку системи фінансово-кредитної підтримки бізнесу (67,0 %); прийняття нормативно-правових актів з розвитку інфраструктури бізнесу (44,2 %); дерегуляція та скорочення чисельності нормативно-правових актів, які регулюють підприємницьку діяльність (27,1 %).

Серед заходів, які необхідно реалізувати в частині покращення фінансово-ресурсного забезпечення функціонування і розвитку малого приватного бізнесу, головними є: створення інвестиційних «площадок», інших елементів інфраструктури залучення інвестицій (79,1 %); створення приватно-публічних фондів фінансово-кредитної підтримки інвестиційних проектів МСП (69,3 %); впровадження практик бюджетно-грантової підтримки програм консультування суб'єктів МСП (57,2 %); надання бюджетної підтримки при придбанні (імпорті) передових (сучасних) технологій (48,3 %).

Перспективними заходами удосконалення бізнес-середовища функціонування малого приватного бізнесу є: покращення можливостей для звернень і захисту законних прав суб'єктів МСП (89,3 %); активна промоція інвестиційного потенціалу (83,6 %); розвиток соціально-виробничої інфраструктури (69,1 %); надання стимулів для зростання інвестиційно-інноваційної активності у секторі МСП (61,3 %).

Таким чином, з метою створення сприятливого середовища для розвитку малого приватного підприємництва необхідно реалізувати такі заходи:

- у напрямі удосконалення нормативно-правового регулювання:
 - ініціювати включення до обласних стратегій і програми підтримки розвитку МСП окремого розділу (групи заходів) з стимулювання розвитку МСП з конкретними заходами інвестиційного характеру (створення нових підприємств, започаткування нових напрямів чи видів діяльності, реалізація інвестиційно-інноваційних проектів, підтримка кластерних ініціатив) із активним залученням представників бізнесу, проведенням публічних слухань та висвітленням у регіональних та місцевих засобах масової інформації;
 - впровадити елементи стратегічного планування і програмування розвитку МСП шляхом переходу до проектно-грантової форми фінансування заходів та істотного збільшення частки «продуктивних» витрат, спрямованих на формування мережі інституцій та програм фінансово-кредитного сприяння;
 - стимулювати розвиток привабливих видів економічної діяльності з урахуванням сильних та слабких сторін природно-ресурсного потенціалу, виробничо-ресурсного потенціалу суб'єктів МСП, розробити «паспорти» пріоритетних для району видів економічної діяльності із врахуванням специфіки попиту на медичні послуги та ознайомлення з ними потенційних інвесторів;
- у напрямі покращення фінансово-ресурсного забезпечення:
 - створити фонди фінансово-кредитної підтримки проектів МСП та провести організаційні заходи з залучення фінансового ресурсу на започаткування його діяльності з центрального та обласного бюджетів;
 - активізувати діяльність із залучення і реалізації грантових програм ЄС як джерела фінансування розвитку МСП (діючими та потенційно привабливими з яких є програми: Horizon2020 (фінансування науково-дослідних проектів з розвитку МСП), Competiveness of Small and Medium Enterprises (програма для

підвищення рівня конкурентоспроможності МСП, доступ на нові ринки, збереження стійкості компаній в умовах конкуренції, розвиток підприємницької культури), LIFE (програма в сфері охорони навколишнього середовища), Pericles 2020 (проекти з обміну фахівців), Poland-Belarus-Ukraine Programme, Hungary-Slovakia-Romania-Ukraine Programme, Romania-Ukraine Programme, Black Sea Programme (транскордонні програми спрямовані на розбудову співпраці між суміжними кордонами країн-учасниць);

- ініціювати підтримку фінансових та лізингових програм розвитку МСП для модернізації матеріально-технічної і техніко-технологічної бази з можливістю часткової компенсації вартості придбаного обладнання і устаткування за рахунок коштів обласного та місцевих бюджетів;

- у напрямі удосконалення бізнес-середовища:

- реалізувати комплекс організаційно-економічних заходів, спрямованих на покращення інвестиційного клімату шляхом розробки регламентуючих нормативно-правових актів співпраці та відповідальності інвестора і місцевих державних адміністрацій, органів місцевого самоврядування; впровадження практики періодичного складання інвестиційного рейтингу територій; формування психологічних стимулів та організаційно-економічних механізмів залучення коштів трудових мігрантів у підприємницьку діяльність;

- продовжувати діяльність з підвищення рівня прозорості і ефективності дозвільної системи шляхом удосконалення роботи місцевих дозвільних органів, посилення відповідальності їхніх посадових осіб, створення структури з моніторингу дозвільної системи та підвищення рівня обізнаності підприємців щодо прав і обов'язків дозвільних адміністраторів;

- забезпечити інформаційно-консультаційну підтримку населення щодо започаткування власного бізнесу, покращення соціально-психологічного та організаційно-професійного середовища підприємницької діяльності через районні центри зайнятості, місцеве дорадництво, навчання і тренінги для населення, надання фінансової та організаційної підтримки організаціям, що реалізують навчально-просвітницькі заходи у сфері підприємництва;

- здійснювати активну інформаційно-промоційну підтримку забезпечення позитивного суспільного іміджу підприємця.

Висновки з даного дослідження і перспективи подальших розвідок у даному напрямі

Сьогодні в умовах існуючих викликів функціонування та розвитку вітчизняної медицини критично актуалізувалися завдання удосконалення публічної політики стимулювання розвитку приватних закладів охорони здоров'я в Україні, надання медичних та супутніх до них послуг, особливо на системних засадах. Удосконалення публічної політики стимулювання розвитку приватних закладів охорони здоров'я слід розвивати за напрямками: (1) удосконалення нормативно-правового регулювання; (2) покращення фінансово-ресурсного забезпечення; (3) удосконалення бізнес-середовища.

Подальші наукові дослідження у цьому напрямі стосуються удосконалення методики аналізування ефективності політики стимулювання розвитку малого бізнесу в сфері надання медичних послуг населенню.

Література

1. Білецька І. М. Аналіз інноваційного розвитку закладів охорони здоров'я як функція менеджменту їх системного розвитку. Вісник Хмельницького національного університету. Серія економічна. 2022. № 1. С. 310-315.
2. Васильців Т. Г., Шехлович А. М., Васильців В. Г. Фінансово-економічні інструменти стимулювання розвитку ІТ-сфери України. Економічний дискурс. 2017. Вип. 4. С. 128-136.
3. Говорко О.В. Ефективність системи забезпечення охорони здоров'я населення України. Інтелект ХХІ. 2017. № 2. С. 92-97.
4. Грабовський В. А., Клименко П. М. Системний підхід до управління закладами охорони здоров'я. Вісник Національної академії державного управління при Президенті України. 2014. №3. С. 136-142.
5. Медяник Д. І., Липчанський В. О. Особливості ефективності управління закладами охорони здоров'я. Наукові записки. 2016. Вип. 19. С. 23-29.
6. Назарко С. О. Сучасна парадигма управління закладом охорони здоров'я в умовах проведення медичної реформи. Проблеми і перспективи економіки та управління. 2019. №4(20). С. 170-175.
7. Сердюк О.І., Короп О.А., Просолєнко Н.В., Крупеня В.І., Рогожин Б.А. Методологічні аспекти аналізу інтегральної ефективності діяльності закладів охорони здоров'я, що надають первинну медичну допомогу. Україна. Здоров'я нації. 2018. №3(50). С. 78-83.
8. Стахів О. В. Макроекономічні та соціальні передумови системного розвитку закладів охорони здоров'я в Україні. Modeling the Development of the Economic Systems. 2022. № 3. С. 109-114.
9. Черненко К.П., Семененко Г.М., Луконін О.В. Оцінка фінансового стану медичного закладу в умовах реформи фінансування системи охорони здоров'я. Ефективна економіка. 2020. №12. URL: http://www.economy.nayka.com.ua/pdf/12_2020/107.pdf.
10. Lupak R. L., Kunytska-Iliash M. V. Substantiation of the directions of structural reforms in the

economy of Ukraine in the context of realization of the state region and branch policy of import substitution. *Інноваційна економіка*. 2017. № 7-8. С. 70.

11. Vasylytsiv T., Lupak R. Priorities and Tools of the State Regional Policy of Import Substitution in the Market of Ukraine's Consumer Goods. *Стратегічні пріоритети*. 2017. Вип. 3. С. 105-112.

References

1. Biletska, I. M. (2022). Analysis of the innovative development of health care institutions as a function of the management of their systemic development. *Bulletin of the Khmelnytskyi National University. The series is economical*. no. 1. pp. 310-315.
2. Vasylytsiv, T. G., Shehlovych, A. M., Vasylytsiv, V. G. (2017). Financial and economic tools for stimulating the development of the IT sphere of Ukraine. *Economic discourse*. Issue 4. pp. 128-136.
3. Govorko, O. V. (2017). Effectiveness of the system of ensuring the health of the population of Ukraine. *Intelligence XXI*. no. 2. pp. 92-97.
4. Grabovskyi, V.A., Klymenko, P.M. (2014). Systemic approach to management of health care facilities. *Bulletin of the National Academy of Public Administration under the President of Ukraine*. no. 3. pp. 136-142.
5. Medyanyk, D.I., Lypchanskyi, V.O. (2016). Peculiarities of the effectiveness of management of health care institutions. *Proceedings*. Issue 19. pp. 23-29.
6. Nazarko, S. O. (2019). Modern paradigm of health care facility management in the conditions of medical reform. *Problems and prospects of economics and management*. no. 4(20). pp. 170-175.
7. Serdyuk, O.I., Korop, O.A., Prosolenko, N.V., Krupenya, V.I., Rogozhyn, B.A. (2018). Methodological aspects of the analysis of the integrated effectiveness of health care institutions providing primary medical care. *Ukraine. The health of the nation*. no. 3(50). pp. 78-83.
8. Stahiv, O. V. (2022). Macroeconomic and social prerequisites for the systemic development of healthcare institutions in Ukraine. *Modeling the Development of the Economic Systems*. no. 3. pp. 109-114.
9. Chemeniuk, K.P., Semenenko, H.M., Lukonin, O.V. (2020). Assessment of the financial condition of the medical institution in the context of the health care financing reform. *Efficient economy*. no. 12. URL: http://www.economy.nayka.com.ua/pdf/12_2020/107.pdf.
10. Lupak, R. L., Kunytska-Iliash, M. V. (2017). Substantiation of the directions of structural reforms in the economy of Ukraine in the context of realization of the state region and branch policy of import substitution. *Innovative economy*. no. 7-8, pp. 70.
11. Vasylytsiv, T., Lupak, R. (2017). Priorities and Tools of the State Regional Policy of Import Substitution in the Market of Ukraine's Consumer Goods. *Strategic priorities*. vol. 3. pp. 105-112.